

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ-ПРОГРАМІСТАМИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню деяких складових психологічної готовності майбутніх інженерів-програмістів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, серед яких: мотиви, самооцінка, відчуття у групі й на заняттях з англійської мови.

Ключові слова: психологічна готовність, мотиви, самооцінка, психологічний дискомфорт.

Визначення психологічної готовності майбутніх інженерів-програмістів до вивчення іноземної мови становить **проблему дослідження**. Для використання особистісно орієнтованого навчання на основі різноманітного підходу необхідно проаналізувати чинники, що впливають на процес вивчення іноземної мови, в чому й полягає **актуальність теми**. Встановлення актуальності вивчення англійської мови за професійним спрямуванням формує **наукове завдання**.

Мета статті – з'ясувати відсоткове співвідношення прояву різних складових психологічної готовності студентів напряму підготовки «Комп'ютерні науки».

Завдання роботи включають наступне: 1. визначити й порівняти наявність інтересу й бажання студентів напряму підготовки «Комп'ютерні науки» до вивчення іноземної мови і встановити рівень зацікавлення предметом; 2. дослідити актуальність вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у зазначених групах.

Передумовою формування готовності до вивчення іноземної мови назвемо позитивну мотивацію. «Мотив – це спонукальна причина дій і вчинків людини. Основою мотиву діяльності людини є її різноманітні потреби» [1, 217]. Зазвичай діяльність людини зумовлена не одним мотивом, а їх системою – мотивацією. Ефективність процесу навчання можна значно підвищити за умови знання викладачем мотивів, якими керуються студенти. Тому осмислення й аналіз відповідей є дуже важливим фактором досягнення позитивних результатів.

Студенти могли обирати кілька варіантів із ряду запропонованих, а також зазначати свої власні мотиви. Тому в підсумку ми змогли визначити і пізнавальну активність, і прагматизм, і перспективні плани майбутніх спеціалістів. Одержані дані подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Мотивація студентів до вивчення іноземної мови

Спеціальність, курс	Відповіді (%)				
	Залік	Новизна	Спілкування за кордоном	Примушування	Інше
Експериментальна група					
Комп'ютерні науки I	46	28	69	-	18
Комп'ютерні науки II	38,5	0	54	8	6
Середній показник	42	14	61,5	4	12
Контрольна група					
Комп'ютерні науки II	37	23	70	0	30

Ми бачимо, що найбільша кількість студентів при вивченні англійської мови спрямована на спілкування за кордоном. Ця ситуація цілком зрозуміла у зв'язку з прозорістю кордонів та процесами євроінтеграції. Близько половини респондентів (42 % в ЕГ та 37 % у КГ) орієнтована на отримання заліку, що може стати причиною тривоги викладача. Проте є надія, що ця частина студентів через залік буде сумлінно працювати, щоб засвоїти навчальний матеріал на належному рівні. Поставлено чітку мету й визначено засоби: отримати знання і вміння щодо використання іноземної мови. Це зумовлює необхідність досягнення викладачем певних цілей.

Мета викладача має поєднати методи зацікавлення студентів і чітке формулювання навчальних вимог: визначати мінімальний обсяг залікового матеріалу; повідомляти розподіл балів за різні види завдань; розкривати різні грані вивчення мови і способи застосування таких знань для появи додаткової мотивації.

Тривожно, що невелику кількість студентів (14 % в ЕГ і 23 % у КГ) приваблює новизна у процесі вивчення англійської мови. Тоді виникає запитання, яким чином задовольняться інші, які вивчають іноземну мову через інтерес. Для спонукання та підтримки пізнавальної активності ми бачимо чітку мету викладача: давати творчі завдання і такі, що потребують нестандартного підходу; регулярно забезпечувати групи цікавою інформацією; допомагати розглядати мову не лише як засіб отримання нової інформації, а й бачити її цікавим об'єктом дослідження; заохочувати ініціативність навчання.

Можливість відпочивати, працювати і навчатися в інших країнах спонукає сьогодні молодих людей братися за вивчення мов. Тому високий рівень прагматизму, що проявили студенти, називаючи

цей мотив, цілком логічний, це 61,5 % в ЕГ і 70 % у КГ. Туристичні поїздки закордон, спілкування з іноземцями в Україні, академічна мобільність та інші види перспективної діяльності є величезним стимулом для вивчення іноземної мови.

При цьому головна мета викладача – дати мовленнєвий інструмент для порозуміння з іношомовними співрозмовниками. Сюди належать: знання синонімів й антонімів на випадок забутого слова; здатність перефразувати свою думку задля кращої передачі інформації; вміння виділити головне.

Лише незначна частина опитаних (4 % в ЕГ і 0 % в КГ) назвала примушування з боку родичів причиною відвідування занять з англійської мови. Відомо, що бажання володіти іноземною мовою здатне спонукати до старанної роботи й досягнення позитивних результатів. Тому бажання близьких не сприятиме правильному налаштуванню, адже це – насиллям над особистістю. Водночас не слід відкидати можливість захоплення мовою вже в процесі навчальної діяльності. Саме тому важливо включити до мети викладача наступні пункти: вибирати основне лексичне наповнення, даючи також цікаву інформацію, розкривати своєрідність англійської мови; заохочувати найменші позитивні зрушення у навчальному процесі та прояви ініціативи.

Частина студентів (12 % в ЕГ та 30 % у КГ) визначила для себе значущими ще й додаткові мотиви. Серед них: загальний розвиток (5%); цікавість до вивчення мов узагалі (3 %); сприйняття англійської як світової мови, необхідної сучасній людині (2,5 %); читання книг і перегляду фільмів в оригіналі (1 %), ефективна робота з персональним комп'ютером (5 %); здобуття освіти за кордоном (1 %), отримання престижної роботи (4 %).

Важливо, щоб мотиви сприяли позитивному налаштуванню на початку занять. Далі студентам захочеться висловитися, якщо ж знань ще бракує, необхідність їхнього поповнення буде очевидною. Тоді до завдань викладача відносимо таке: незважаючи на мотиви, виявляти повагу до особистості студента, до його бажань і прагнень у майбутньому; враховувати, що процес здобуття знань не повинен заважати їхньому фізичному й психологічному здоров'ю; всіляко залучати їх до вивчення мови у вільний час: допомагати у перекладі слів улюблених пісень, інструкцій до побутових приладів, написанні листів англомовним знайомим.

Завжди важливою складовою успішної діяльності є психологічна зручність щодо перебування в певному колективі, це стосується й навчання. Ми запропонували студентам визначитися зі своїми відчуттями стосовно комфортності навчатися в їхніх групах. Результати представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Відчуття щодо перебування у групі

Спеціальність, курс	Відповіді (%)		
	Чудово	Добре	Погано
Експериментальна група			
Комп'ютерні науки I	72	28	0
Комп'ютерні науки II	77	23	0
Середній показник	74,5	25,5	0
Контрольна група			
Комп'ютерні науки II	73	27	0

Аналізуючи отримані дані, відмічаємо відсутність осіб, котрі б погано почувалися у групі. Переважна більшість задоволена атмосферою колективу. На нашу думку цей факт сприятиме не лише навчанню, а й формуванню особистостей студентів. За визначенням професора М. М. Фіцули формування особистості – це «становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку» [3, 45]. Тому навчальна група як один із трьох чинників безпосередньо впливає на розвиток особистості.

Зрозуміло, що почуття захищеності і впевненості на заняттях з іноземної мови пов'язані не лише з атмосферою у групі, а й зі знаннями предмету конкретного студента. Тому наступне запитання стосувалося дискомфорту при вивченні цієї дисципліни. Дані анкетування зображено у таблиці 3.

Як видно з таблиці, певна частина студентів дійсно відчувається незручно на заняттях з іноземної мови. Переважна більшість опитаних (53,5 % в ЕГ та 80 % у КГ) не має нарікань на відвідування цих занять. Ми вважаємо, що застосування особистісно орієнтованого підходу до навчання цілком спроможне знайти вихід із такої ситуації. Згадаємо, що на думку академіка О.Я.Савченка найважливішими ознаками особистісно орієнтованого навчання є «багатоваріантність методик і технологій, уміння організовувати навчання одночасно на різних рівнях складності, утвердження всіма засобами цінності емоційного благополуччя, позитивного ставлення до світу, тобто внутрішньої мотивації» [2]. Тому викладач має створити студентам як навчальні, так і психологічні можливості здобувати знання й утверджуватися як особистість. Метою такого навчання науковець В.В.Ягупов називає «гармонійне формування і всебічний

розвиток особистості українського громадянина, повне розкриття його творчих сил, набуття власного «Я», неповторної індивідуальності» [4, 273].

Таблиця 3

Наявність дискомфорту при вивченні іноземної мови

Спеціальність, курс	Відповіді (%)		
	Так	Ні	Іноді
	Експериментальна група		
Комп'ютерні науки I	13	61,5	25,5
Комп'ютерні науки II	8	46	46
У середньому	10,5	53,5	36
	Контрольна група		
Комп'ютерні науки II	3	80	17

Украї необхідним кроком є вивчення причин такої ситуації. Отримані результати подано в таблиці 4.

Таблиця 4

Причини дискомфорту при вивченні іноземної мови

Спеціальність, курс	Відповіді (%)			
	Комп'ютерні науки I (ЕГ)	Комп'ютерні науки II (ЕГ)	Комп'ютерні науки II (КГ)	Разом
Невпевненість у знаннях з ІМ	31	46	7	28
Відмінність викладання	10	8	3	7
Недостатність володіння ІМ	0	31	10	11
Інший варіант	2,5	8	3	4,5

Очевидно, що головною причиною дискомфорту (28 %) студенти називають невпевненість у знаннях з іноземної мови. Використання особистісно орієнтованого підходу до навчання може успішно усунути зазначені причини, адже він покликаний не тільки навчати, а й скеровувати студентів на вибір легшого рівня задля набуття впевненості у своїх знаннях при виконанні будь-якого завдання. Відома дослідниця І.С.Якиманська зазначає, що «особистісно орієнтоване навчання повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості учня як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності» [5]. Спираючись на цей принцип, ми провадимо наше дослідження для сприяння розвитку особистості студентів, адже усвідомлення обсягу власних знань призводить до підвищення самоповаги, а можливість старанністю та наполегливістю покращити його – до демократичності занять.

Різниця у викладанні між школою й ВНЗ (7 %) та інші причини становлять менший відсоток – 4,5 %. Нарікання на відмінності між навчальними методами не раціональні, оскільки студенти швидко звикають до різних способів подачі матеріалу й ведення занять, чекаючи новизни з появою нового предмету.

Нездатність до самоорганізації теж змушує студентів почуватися незручно на заняттях з іноземної мови. Можна рекомендувати застосовувати нескладні вправи на залучення студентів до активності й спонукати їх до прояву самостійності.

У дослідженні ми також брали до уваги самооцінку студентів, яку вони визначали, вибираючи з трьох варіантів. Дані вміщено в таблицю 5.

Таблиця 5

Самооцінка студентів

Спеціальність, курс	Відповіді (%)		
	Висока	Достатня	Низька
	Експериментальна група		
Комп'ютерні науки I	7,5	90	2,5
Комп'ютерні науки II	15	85	0
У середньому	11,25	87,5	1,25
	Контрольна група		
Комп'ютерні науки II	17	83	0

Прикметно, що висока (11,25 % в ЕГ і 17 в КГ) і достатня (87,5 % в ЕГ і 83 % у КГ) самооцінки преважують. Кількість осіб, котрі себе недооцінюють, ледь сягнула середнього показника 1,25 %.

Враховуючи одержані результати, припускаємо, що процес запровадження особистісно орієнтованого навчання іноземної мови на основі різнорівневого підходу не викличе нерозуміння.

Після опрацювання здобутих результатів констатувального експерименту робимо висновки стосовно рівня психологічної готовності майбутніх інженерів-програмістів до навчання англійської мови.

1. Психологічна готовність майбутніх інженерів-програмістів яскраво виявлена, оскільки мотивація навчання досить чітка. У них сформоване розуміння необхідності вивчати англійську мову для здійснення подальшої професійної діяльності й використання її в різних життєвих ситуаціях.

2. У межах дослідження психологічної готовності ми з'ясували п'ять мотивів до вивчення іноземної мови. Серед них відмічено, що заради заліку вивчають іноземну мову 42 % в ЕГ і 47 % у КГ, через новизну – 14 % в ЕГ і 24 % у КГ, для спілкування – 61,5 % в ЕГ і 56 у КГ, через примушування – 4 % в ЕГ, частина студентів (12 % в ЕГ і 17 % у КГ) має інші мотиви.

3. Ми дослідили відчуття студентів щодо перебування у своїх групах як необхідної складової позитивної психологічної атмосфери. На I курсі ЕГ не було зафіксовано негативних відповідей, решта голосів розподілилась так: «чудово» – 74,5 % в ЕГ і 73 % у КГ, «добре» – 25,5 % в ЕГ і 27 % у КГ.

4. При вивченні іноземної мови іноді спостерігаємо дискомфорт у студентів. Було виявлено, що більшість (53,5 % в ЕГ і 80 % у КГ) почувається добре на цих заняттях. Проте частина опитаних (36 % в ЕГ і 17 % у КГ) стверджує, що іноді дискомфорт присутній, 10,5 % учасників із ЕГ і 3 % із КГ відчувають його часто. Причинами названо: невпевненість у знаннях (28 %), відмінність у викладанні в школі і ВНЗ (7 %), недостатнє володіння іноземною мовою (11 %), інше (4,5 %).

5. Самооцінка студентів є показником навчального рівня і психологічної стабільності. За результатом анкетування вона така: висока – 11,25 % в ЕГ і 17 у КГ, достатня – 87,5 % в ЕГ і 83 у КГ, низька – 1,25 % в ЕГ і 0 % у КГ.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374с.
2. Першукова О. О. Модернізація навчання іноземних мов у Європейському освітньому просторі / О. О. Першукова // Порівняльно-педагогічні студії: Науково-педагогічний журнал. – № 1 липень-вересень 2009. – С. 93 – 104.
3. Савченко О. Я. Ознаки особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики. К., 1997.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.
5. Шаманська К. В. Шляхи формування пізнавального інтересу школярів до вивчення іноземних мов / К. В. Шаманська : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перший крок науку». Т. 3. – Луганськ: Поліграфресурс, 2010. – С. 133 – 136.
6. Шукина Г. И. Проблема познавательного интереса в педагогике. – М.: Педагогика, 1971. – С. 22-33.
7. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. М., 1996.

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню деяких складових психологічної підготовки майбутніх інженерів-програмістів к изучению иностранного языка профессиональной направленности, среди них: мотивы, самооценка, ощущения в группе и на занятиях по английскому языку.

Ключевые слова: психологическая подготовка, мотивы, самооценка, психологический дискомфорт.

Annotation. The article is fixed upon some constituents of future computing engineers' psychological readiness for learning a foreign language for specific purposes. Among them: motives, self-esteem, feeling while studying in the group and at the English lessons.

Key words: psychological readiness, motives, self-esteem, psychological discomfort.

Надійшла до редколегії 21.09.2011 р.

УДК 378.147+373.3:37.035

Крамаренко А. М.

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОПРИРОДНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ РОСІЙСЬКИХ УЧЕНИХ

Анотация. У статті розкрито питання формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти в дослідженнях російських учених. Проаналізовано різні позиції науковців щодо вирішення окресленої проблеми із врахуванням сучасних вимог до професійної освіти зазначених фахівців.

Ключові слова: цінності, соціоприродні цінності майбутніх фахівців початкової освіти.

Постановка проблеми. Своєрідність сучасної людської цивілізації, нова система орієнтації життєдіяльності людей, що перебуває в стадії формування, загострення глобальних екологічних та соціальних проблем – все це надзвичайно актуалізує проблеми вироблення правильних поглядів на оточуючий світ і ставлення людини до нього, значно піднімає статус світогляду особистості, посилює його роль і в дослідженнях учених.